

Silvo Devetak

ETNOS KOT DEJAVNIK V MEDNARODNIH ODNOSIH

Na svetu je malo držav, katerih prebivalstvo ni narodnostno mešano. Analiza 132 držav iz leta 1971, ki jo je izdelal Connor W., je pokazala, da je samo 12 (9,1 %) takšnih, ki jih lahko označimo kot »etnično čiste«. V 25 državah (18,9 %) predstavlja ena etnična skupina več kot 90 odstotkov prebivalstva, v drugih 25 državah pa šteje največja narodnostna skupina 75 do 89 odstotkov prebivalstva. Toda v naslednjih 31 državah (23,5 % od vseh) šteje značilna narodnostna skupina smo 50 do 75 odstotkov prebivalstva, medtem ko v nadaljnjih 39 državah (29,5 %) največja skupina ne šteje več kot polovico prebivalstva. Ugotovljeno je, da je bilo v 53 državah (30,2 %) od 132 analiziranih prebivalstvo sestavljeno iz 5 ali več značilnih narodnostnih skupin.¹

Murdock je izračunal, da je konec šestdesetih let znotraj posameznih držav na svetu živelo 862 etničnih skupin (narodov):²

Afrika (južno od Sahare) 239
 Mediteranski bazen 95
 Vzhodna Evrazija 93
 Otočja v Pacifiku 128
 Severna Amerika 218
 Centralna in Južna Amerika 89

Po vseh teh številkah se zastavlja vprašanje, po katerih kriterijih lahko neko skupino označimo za narodnostno, oziroma za narod. Ne da bi se ob tej priliki poglobljali v vprašanje definicije lahko ugotovimo, da številke same opozarjajo na zapletenost narodnostne sestave svetovnega prebivalstva. Pisanost bi bila še bolj izrazita, če bi poskušali izdelati zemljevid sveta na podlagi različnih jezikovnih skupin, kultur ipd. Prof. Verdoodt ocenjuje, da obstaja samo v Evropi več sto jezikovnih skupin ali drugih narodnostnih grupacij z lastno kulturno identiteto in (ponekod že pozabljeno) tradicijo.³

¹ Connor W., Nation building nation – destroying, World politics, 24, 1972, 319–55

² G. P. Murdock, Ethnographic Atlas, University of Pittsburg press, Pittsburg, 1967

³ Komisija za kulturna vprašanja stalne konference lokalnih oblasti Evropskega sveta pripravlja »jezikovni zemljevid« Evrope: o tem glej še M. Straka, Handbuch der europäischen Volksguppen, Wien – Stuttgart, 1970; G. Heraud, Peuples et Langues d'Europe, Paris 1968; Meic Stephens, Linguistic Minorities in Western Europe, Gomer Press, 1976

Že ti statistični podatki sami zase potrjujejo, da je narodnostni dejavnik čedalje bolj izrazito navzoč v sodobnem svetu. Opozarjajo hkrati na potrebo, da se z raziskavami ugotavljajo nove dimenzije tega vprašanja. Verjetno ni več mogoče iskati pojasnila za nove pojave na podlagi stereotipnih pristopov pa naj gre za dogajanja znotraj družbe ali za srečavanje s tem vprašanjem v mednarodnih odnosih.

Etnos in zunanja politika

Čeprav se ne strinjamo s trditvijo A. Saida in L. R. Simmons, da smo prišli v obdobje, v katerem bo narodnostni dejavnik prevladoval v mednarodni politiki, vseeno mislimo, da ima na etničnih vprašanjih temelječa problematika pomemben vpliv na oblikovanje zunanje politike v posameznih državah (ali državnih sistemih) kot tudi nasploh na stanje v mednarodnih odnosih. Zato se strinjamo z istima avtorjema, ki sta l. 1976 zapisala: »Narod (etnična nacija) še ne more tekmovali z državo, ko gre za jedrske konice ali vojne ladje, toda lahko nadaljuje s silovitim pritiskom na primarne oblike oblasti in ravno prek tega izvrševanja oblasti so se rojevale revolucije.«⁴

Naraščajoča vloga etnične identitete v sistemu sodobnih človekovih vrednot se je v zadnjih desetletjih še okrepil. Politika, ki je temeljila na »etničnem vprašanju«, se pojavlja kot pomemben dejavnik v mednarodnih političnih odnosih. Nasprotja med domorodnimi (neemigrantskimi) etničnimi skupnostmi na Cipru, v Iraku, Maleziji, Gvajani, Ugandi, Kanadi, Libanonu, Indiji, Sri Lanki (omenimo naj le nekatere primere) so vplivala na številne spremembe v zunanji politiki teh držav. Narodnostna nasprotja npr. na Irskem, krvavi obračun v Biafri, secesija Bangladeša, rasni nemiri v ZDA kot tudi transformacija etničnega nezadovoljstva v nacionalizem — vse to je zapustilo in še zapuša trajne sledove v notranji in mednarodni politiki prizadetih držav. Po nekaterih izračunih je bilo od 164 analiziranih primerov izrazitega nasilja med l. 1958 in majem l. 1966, v katera so bile vpletene tudi države, samo 15 označenih zgolj kot vojaški spopadi z udeležbo dveh ali več držav; za najizrazitejše primere nasilja po l. 1945 pa so bila vselej povod narodnostna, plemenska in rasna nasprotja, ki so pogosto učinkovala na mednarodno politiko tudi »prek meje«.⁵

Nekateri avtorji gredo celo tako daleč, da vidijo tudi v posameznih terorističnih dejavnostih (ugrabitvah letal, ljudi itd.) možnost, da bi se narodnostni konflikti prenesli v mednarodne odnose z namenom rušenja mednarodnih »sistemov uslug«, ki so postali lahek plen zaradi tehničnih možnosti

⁴ Abdul Said and Luiz R. Simmons ed *Ethnicity in an International Context*, Transaction Books, New Brunswick, 1976, str. 4

⁵ ibidem, str. 16

za gibanje v sodobnem mednarodnem prostoru zelo »mobilnih etničnih skupin«, ter zaradi visoke stopnje tehnološke integracije teh sistemov. V tem kontekstu se omenja tudi mednarodna trgovina z mamili kot podlaga za finansiranje posameznih narodnostnih gibanj.⁶ V obeh primerih se mednarodna skupnost ne glede na svoje ideološke ali vojaško-politične opredelitve srečuje z dejstvom, da mora zaradi lastnega interesa reagirati kot celota in skupaj reševati probleme, ki ogrožajo ene in druge.

Obstajajo tudi drugačne oblike vključevanja narodnostnih vprašanj v mednarodne odnose. Ena od njih je intervencionizem neke države v korist določene etnične skupine, ki živi v drugi državi. V literaturi se kot primeri navajajo obtožbe Indije in Burme, da Kitajska podpira secesionizem naroda Naga v Indiji oziroma Kachin ter ostalih secesionističnih gibanj v Burmi.⁷ Toda v podobnih primerih se zastavlja načelno vprašanje, ali gre za intervencionizem, če neka država oziroma mednarodna organizacija postavi vprašanje kršenja človekovih ali manjšinskih pravic, ki so določene z mednarodnimi sporazumi univerzalnega regionalnega ali bilateralnega značaja s strani države, kjer neka etnična skupina živi. Globalni kriteriji za to presojo so načela, ki so zajeta v Deklaraciji OZN o načelih mednarodnega prava, ki zadevajo prijateljske odnose in sodelovanje med državami skladno z listino OZN, ki jo je na svojem jubilejnem 25. zasedanju 24. oktobra 1970 sprejela Generalna skupščina OZN.⁸

Značilen primer navzočnosti narodnostnega dejavnika v mednarodnih odnosih so dogovori dveh ali več držav v skupnem nastopu proti gibanjem etničnih skupin, ki živijo v teh državah. V tem kontekstu bi lahko omenili skupne politične in vojaške akcije Turčije, Iraka in (v precejšnjih časih) Irana proti Kurdom. V tem konfliktu med državo in narodnostnimi težnjami je država molče dovolila kršenje »svetih načel«, kot so suverenost, nedotakljivost meja itd., ko so vojaške enote države morale celo čez mejo sosednje, da bi poskusile uničiti narodnostno gibanje.

Narodnostni dejavnik je ponekod navzoč celo v širšem območju mednarodnih odnosov, kot je npr. vprašanje o položaju Židov v ZSSR ter njihovega izseljevanja, saj je to v širšem kontekstu mednarodnih dogajanj potem povezano tudi z bližnjevzhodno krizo in odnosi Vzhod – Zahod.⁹

⁶ ibidem str. 30 in 31

⁷ ibidem str. 30

⁸ Declaration in Principles on International Law Concerning Friendly Relations and Co-operation among States of accordance with the Charter of the xxx Nations. UN Office of Public Information, OP1/424-00253, jan. 1971

⁹ Don Toshiaki Nakanishi, In Search of a new Paradigm: Minorities in the Context of International Politics, University of Denver, Denver, 1975

Poskus analize

Sedanjšega fenomena »narodnostnih konfliktov« ne moremo ustrezno analizirati samo znotraj konteksta tradicionalne zasnove mednarodnih odnosov. Koncepti o ravnotežju moči, bipolarnosti ali celo o policentризmu v mednarodnih odnosih zamegljujejo dejstvo, na katero je opozoril Andrew Greely, ko je zapisal: »Konflikti, ki so v preteklih dveh ali treh desetletjih zajeli največ ljudi in so pripeljali do najstrahotnejšega preliivanja krvi, so imeli zelo malo skupnega s tako ideološko razdelitvijo . . . V svetu strojev, jedrske energije, računalnikov in regionalizirane organizacije so glavni konflikti plemenskega (etničnega) in ne ideološkega izvora. Te razlike med ljudmi, za katere se je domnevalo, da so jih znanst, tehnologija in politične revolucije zbrisale s sveta, so še enako destruktivne, kot so bile doslej . . .«¹⁰

Mnogi so prepričani, da jedrsko ravnotežje med velesilama obe onespasabljaja za učinkovitejše posredovanje pri lokalnih mejnih, rasnih, plemenskih in narodnostnih spopadih ter da to ravnotežje omogoča širjenje gverilskih in podobnih vojn. Toda resnico bi morali iskati v drugi smeri: geopolitično tekmovanje v globalnih okvirih spodbuja mejne in narodnostne konflikte samo do tistega obsega, ko ne prekoračujejo črte »klientelnega« blokovskega sistema danes držav.¹¹ Ko so se po drugi svetovni vojni oblikovale interesne sfere ter zveze obeh velesil, se je začel tudi njihov boj za »prazna področja«, kot so afriški Rog, Angola in Afganistan. Analize kažejo, da sta velesili zelo redko poskušali popravljati obstoječe meje, čeprav sta v nekaterih primerih, kot npr. pri Bangladešu, to morali sprejeti post festum.

Po splošni oceni velesili običajno nista kot samoumevno poskušali spodbujati narodnostnih secesionističnih gibanj, ker bi to lahko sčasoma in v ustreznih pogojih pripeljalo do destabilizacije njihovega lastnega »klientelnega sistema«; pomenilo bi prednost za drugo velesilo ali celo tretjo stran. Po drugi strani pa se mnogokrat sploh ne obotavljata spodbujati dejavnosti narodnostnih gibanj ali »narodnoosvobodilnih« gibanj, da bi si na ta način zagotovili kontrolo nad vlado, ki je proti njim oziroma proti njihovemu »klientelnemu sistemu« razporejena preveč sovražno ali pa je preveč močna in vplivna na občutljivih strateških področjih. Narodnostni konflikti in gibanja so v ogromni globalni strategiji velesil videti kot pavi, ki jih nekdo spodbuja k šopirjenju ali skrivanju, odvisno pač od ocene političnih in ekonomskih interesov, nato pa jim velesili zelo redko nudita absolutno podporo.¹²

¹⁰ Andrew Greely, *The Rediscovery of Diversity*, the Antion Review, Fall 1971, str. 343

¹¹ Anthony D. Smith, *The Ethnic Revival in the Modern World*, Cambridge University Press, Cambridge – London – New York – New Rochelle – Melbourne – Sydney, 1981, str. 148

¹² *ibidem*, str. 148

Narodnostni konflikti lahko pomenijo pridobivanje odprtega prostora in prednost za posamezno velesilo na različnih odrih globalnega svetovnega rivalstva, lahko pa pomenijo tudi ponižujoč umik. Druga velesila ali njena zaveznica bo v določenih primerih »prevzela« neko etnično zadevo na svoja ramena, samo v tolikšnem obsegu, kolikor bo ocenila, da lahko zboljša svoj položaj. Mnogokrat celo zavrne takšne zahteve, ker se noče zameriti prizadeti državi, ki jo hoče pač pridobiti za svoj »klientelni sistem« ali celo za tretjo lokalno varianto. Zato bi v povojnem obdobju težko našli primer, da je velesila brezpogojno podprla nek etnični nacionalizem oziroma narodnostno gibanje. Večanje števila »mini držav« ali podobni procesi, ki posegajo v mednarodne odnose na občutljivih strateških področjih, so lahko v nasprotju z interesi globalnih tekmecev. V tem obstaja tudi nevarnost, da se omaja avtoritativnost obstoječega reda v mednarodnih odnosih, ki, objektivno gledano, ipso facto daje legitimnost »klientelnim sistemom« ter hegemoniji velesil znotraj (medsebojno) priznanih interesnih sfer. Vsak napad na ta sistem meddržavnih (ne mednarodnih!) odnosov bi imel dolgoročne posledice za položaj velesil.

Obenem je treba upoštevati tudi to, da prebivalstvo nobene velesile ni etnično homogeno. Zato bi lahko kakšna zunanjepolitična akcija, motivirana ali temelječa na narodnostnem dejavniku, povzročila simpatije ali nasprotovanja znotraj samih velesil, ki bi jih potem ne glede na medsebojne razlike pri uveljavljanju političnih odnosov posamezna vlada morala upoštevati ali najmanj z njimi obzirno računati pri snovanju in uveljavljanju svojega razmerja do določenega etničnega konflikta ali narodnostnega gibanja. Glede tega sta tipičen primer delovanje in vpliv židovskega lobija v ZDA, ko gre za politiko te velesile na Bližnjem vzhodu in za odnos do Izraela in še posebno do ZSSR v zvezi z vprašanjem izseljevanja Židov.

Občutljivo ravnotežje

V takih mednarodnih pogojih imajo separatistična etnična gibanja kaj malo možnosti za uspeh. Kadar velesili posredujejo na lokalnem nivoju, neposredno ali prek svojih figur, to običajno storita ali zaradi zaščite (klientelne) vlade, ki je pod udarom (npr. Južni Vietnam ali Etiopija), ali da pomagata gibanju, ki je na poti k prevzemu nadzorstva nad državo (npr. Angola). Etničnim gibanjem, kot so gibanje Kurdiv ali Ibo, Naga, Moro ali Sikhov, ki niso nikoli dosegla suverenosti nad pomembnejšimi področji in tudi ni videti, da bi kdajkoli to dosegla, je zahtevana pomoč običajno zavrnjena, še posebno če se ta gibanja srečujejo z odločnim odporom prizadete države. Posplošeno lahko rečemo, da celo v primerih, ko velesila daje neko pomoč »narodnoosvobodilnim« ter drugim silam s podobnimi nameni, to počne tako, da svojo pomoč dimenzionira glede na možnosti lastne kontrole nad narodnostnim gibanjem, na čemer tudi temelji njena nadvlada, pri tem pa seveda skrbno zračuna bilanco prednosti, ki jih lahko s tem doseže.¹³ Nevarnost zapletanja v konflikte, ki jim ni videti konca, je vse bolj očitna, saj

o tem priča tudi ponižanje, ki so ga Američani doživeli v Vietnamu v zvezi s talci v Iranu, (morda se bo to zgodilo tudi v Nikaragvi) in Sovjeti v Egiptu ter sedaj v Afganistanu. Zato poskušajo velesile iz nastajajočih narodnostnih konfliktov pridobiti čim več za lastne interese, pri tem pa se skrbno izogibajo, da se ne bi zapletle v prevelika tveganja.

Takšen kontroliran sistem medsebojnih nasprotij med »klientelnimi« blokovskimi sistemi je postal bistveni strukturni element v mednarodni ureditvi, še posebno tam, kjer je ta v razvojnem procesu. Toda treba je jasno poudariti, da gre pri tem za sistem odnosov med državami in ne med nacijami oziroma narodi. Internacionalizem kot ideologija je samo izraz želje za sodelovanje med državami, ki trdijo, da zastopajo težnje narodov ali nacij, ki živijo znotraj njihovih meja. V praksi to najpogosteje pomeni, da zastopajo samo interese nekaterih in ne vseh narodov, ki živijo znotraj njihovih meja, razen v zelo redkih primerih držav s homogeno etnično sestavo prebivalstva ter z močno razvito patriotsko (domovinsko) zavestjo. Takšen sistem meddržavnih odnosov lahko samo še poslabša obstoječe narodnostne napetosti znotraj in izven državnih meja. V primerih, ko narodnostne težnje niso uresničene, država pa ne glede na to uporno zagotavlja, da ob vsej zapletenosti meddržavnih odnosov zastopa tudi te interese, bo stanje razmer nujno odkrito ali prikrito zaostrovalo narodnostna nasprotja ter spodbujalo apetite vodilnim (najmočnejšim) etničnim strukturam, zlasti pa njihovi inteligenci.¹⁴

Preučevanje brez stereotipnosti

Nekateri strokovnjaki za teorijo mednarodnih odnosov napovedujejo, da bodo konflikti med državami v prihodnje pogosto samo odgovor na politiko notranjega etničnega razhajanja,¹⁵ pri čemer se opirajo tudi na dejstvo, da je opazen trend, ko številne vlade poskušajo opravičevati svojo notranjo politiko s sklicevanjem na mednarodne obveznosti in antagonizme.

Praksa kaže, da so proti vnašanju narodnostnega dejavnika v mednarodne odnose predvsem tiste države, ki v notranjih odnosih uveljavljajo asimilacijo kot sredstvo za »utrjevanje« politične enotnosti države. Pod tem pa se dejansko skriva hegemonizem običajno ekonomsko in kulturno – politično najmočnejšega naroda, ki ima v svojih rokah materialno bogastvo države ter vodilno vlogo na vseh področjih od uprave in politike do ekonomije in zunanjih zadev. Zato pomenijo parole, ki jih je pogosto slišati kot utemeljitev legitimnosti obstoječega sistema vloge etnosa v meddržavnih odnosih – mi vsi smo Ganci, Indijci, Bolgari, Francozi, Kitajci (Hani) –

¹³ ibidem, str. 150

¹⁴ ibidem, str. 149

¹⁵ glej op. 4, str. 16

dejansko le zelo potuhnjen način političnega in moralno-pravnega diskreditiranja teženj znotraj države in v širšem smislu za zagotovitev ekonomske in politične enakopravnosti vseh narodnostnih subjektov, ki živijo skupaj v eni državi, kot tudi za njihovo enakopravno udeleženoost, seveda v pogojih pluralistične družbe, tako pri mednarodnih odnosih kot na vseh drugih področjih človeške ustvarjalnosti in obstoja, pa naj gre za posameznika ali (etnično) skupnost. V tem razraščnem gozdu, po katerem se giblje oživanje narodnostnih teženj v sodobnem svetu ter pri vključevanju narodnostnih elementov v mednarodne odnose, je še veliko neznank.

Primer manjšin

V zvezi s pojavljanjem etničnih, narodnih in jezikovnih manjšin v mednarodnih odnosih se zastavljajo številna vprašanja:

1. Pod katerimi pogoji in na kakšen način lahko postanejo manjšine dejavnik pri sodelovanju med državami, v odnosih med državami in mednarodnimi organizacijami, kot je to OZN? Kako manjšine uveljavljajo svoj vpliv na mednarodne odnose, ko gre pri tem za prevzemanje neposredne vloge ali za vpliv na zunanjo politiko svoje države?

2. Pod katerimi pogoji in na kakšen način postanejo manjšine akterji ali partnerji pri mednarodnih odnosih v globalni areni mednarodnega sodelovanja ter kakšne so prednosti ali razlike med manjšinami in drugimi mednarodnimi dejavniki, kot so to multinacionalne družbe, Rdeči križ itd.?

3. Kakšen je vpliv mednarodne politike na odnose med »manjšino« in »večino«?

4. Kakšen vpliv imajo odnosi med »manjšino« in »večino« na mednarodno politiko?

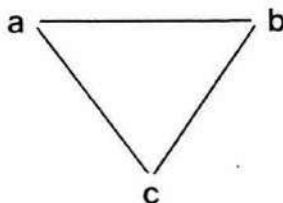
5. Na kakšen način, do kolikšnega obsega in pod katerimi pogoji oblikujejo manjšine povezave ter pretok vrednot prek državne meje in ali te povezave ogrožajo suverenost države, kjer manjšina živi?

6. Na kakšne načine, do kolikšnega obsega in pod katerimi pogoji zahtevajo manjšine reševanje ali pomoč za svoje »domače« težave prek prenašanja notranje politike na mednarodno sceno?¹⁶

Odgovori na ta vprašanja so predmet drugih študij. Sedaj bi radi opozorili le na metodološko izhodišče, da bi lahko pri iskanju sistematičnih odgovorov na zastavljena vprašanja kot metodološki pristop k raziskovanjem uporabili diagram Nakanishija, ki je videti takole:¹⁷

¹⁶ glej op. 9, str. 22–24

¹⁷ ibidem, str. 10

V tem diagramu pomeni:

- A = domača družba ali država, v kateri je manjšina kot taka označena ali sama zase meni, da je v tem okolju manjšina;
- B = tuji (ne domači) dejavnik;
- C = manjšinska skupina.

Faktor B je lahko neka druga država, »matična« država, mednarodna organizacija ali nek drugi kolektivni subjekt (npr. cerkev kot institucija; multinacionalna družba; skupine, ki propagirajo in uveljavljajo različne panizme itd.). Ta »triadna situacija« je samo sistem z minimalnim številom členov, kateremu se lahko priključijo še dodatni dejavniki, kar pomeni, da lahko tudi drugi tuji (ne domači) akterji, pa tudi druge manjšine postanejo članice v tem sistemu odnosov. Nakanishi meni, da se pri preučevanju različnih vidikov odnosov, ki se pojavljajo znotraj tega »triadnega sistema« ter pri medsebojni primerjavi več takih sistemov, lahko uporabi Caplowa triadna teorija in teorija strukturalnega ravnotežja. Weinerjev model »makedonskega sindroma« se lahko po mišljenju Nakanishija uporabi za »preučevanje zgodovinskih in sedanjih primerov iredentističnih dejavnosti, ki zajemajo manjšinske skupine na Balkanu ter v državah tretjega sveta.« Deutscherjev model »povezujočih skupin« se lahko uporabi za analizo številnih vprašanj, »ki se raztezajo od odgovornosti države do poskusov manjšinskih skupin, da bi vplivale na njeno zunanjo politiko, ter do manevriranja manjšinskih skupin s spodbujanjem ali onemogočanjem kontrole s strani nedomačih (tujih) akterjev.«¹⁶ Analiza bo manj zapletena, če med faktorjema A in B obstoja mednarodno-pravni akt, ki se nanaša na manjšino (C).

Nove okoliščine

Doslej se je znanost ukvarjala v glavnem z zunanjimi pojavnimi oblikami procesa vključevanja etnosa v mednarodne odnose in s pragmatičnim ugotavljanjem posledic posameznih etničnih spopadov. Za večje razumevanje pa bo v prihodnje treba preučiti vzroke teh družbenih trendov ter

ugotoviti zakonitosti, na katerih temeljijo, oziroma s katerimi usklajeno delujejo. Pri tem iskanju bo znanost stopicala v začaranem krogu, če bo metodološko izhajala od nedotakljivosti stereotipnih »svetih« prednosti v dosedanjem sistemu meddržavnih odnosov, ki so še vedno v glavnem podlaga za državo kot najvišjo stopnjo predstavljanja interesov narodov ali etničnih skupnosti, kot tudi od umetnega ohranjanja vseh fetišiziranih manifestativnih atributov, na katerih temelji image neke države, kot so obožene sile, absolutna suverenost (nad ozemljem in ljudmi) ter birokratsko obvladovanje vseh vidikov življenja in dela državljanov.

Vse to še zdaleč ne pomeni, da je zato treba iti v drugo skrajnost, torej v popolno negacijo funkcije države kot ene od pomembnih oblik organiziranosti družbe, ali v negacijo sistema odnosov v svetu, ki se je razvil na tej podlagi. Odgovor za rešitev problemov, ki se napovedujejo z vse bolj izrazitimi pojavi v okviru narodnostnih, etničnih ali kulturnih pluralističnih razvojnih trendov, bo moralo človeštvo verjetno iskati v okviru globalnih rešitev, ki se neusmiljeno ponujajo, kot so to razorožitev, ekološki obstanek, razdelitev dobrin (hrana in lakota), planetarna (ekonomska, tehnološka itd.) organiziranost človeštva, nove podobe človeškega bistva v okviru sodobne civilne družbe (človekove pravice, odprava rasizma itd.). V teh zgodovinskih procesih se bodo razvijale nove moralne in politične vrednote, ki se bodo prav gotovo znebile stereotipnosti sedanjega časa. V tem kontekstu bo verjetno tudi narodno vprašanje dobilo objektivnejšo razsežnost kot sestavni del kulturne in civilizacijske identitete človeškega bitja ter kot način izražanja kolektivnega duha in interesov skupine. V luči take civilizacijske usmeritve bi lahko tudi vprašanje separatizma in iredentizma, vsaj kar zadeva Evropo, postopno šlo v pozabo kot mogoča politična strategija za zagotovitev interesov posameznih etničnih skupnosti.

Toda prehajamo tudi v obdobje, ko se bo narodnostno oziroma etnično vprašanje vedno bolj povezovalo z bojem za demokratizacijo družbenih odnosov, za zagotovitev ekonomske enakopravnosti, za decentralizacijo in »regionalizacijo« upravljanja vseh vidikov življenja (od kulture in politike do ekonomije in planiranja), za avtonomijo področij, kjer živijo etnične skupnosti, in končno za zagotovitev takšnih mednarodnih odnosov, v katerih bodo dejansko uresničevali svoje interese in svoje poslan-

¹⁸ glej op. 9, str. 11. Glej tudi: T. Caplow, *Two against One: coalitions in Triads*, Englewood Cliffs, Tenthice-Hall 1968; M. Weiner, *The Macedonian Syndrom: An Historical Model of International Relations and Political Development*, World Politics, Vol. 23, 1971, str. 665–683; K. W. Deutsch, *External Infuene on the Internal Behavior of states* u R. B. Farrell (ed.), *Approaches to Comparative and International Politics*, North western University Press, Evanston, 1966, str. 5–26.

Prav tako glej v knjigi »Princ« Mochiavelijev nasvet princu o načinih za obranitev prisvojenih ozemelj, ki so nasejena z ljudmi z različnim kulturnim in jezikovnim poreklom. V tem pogledu so zanimiva tudi gledanja Lockeja na nevarnosti, ki jih sproščajo transnacionalne zveze med Romokatoliki in Vatikanom (Pisma o toleranciji). Glej tudi nasvet Rousseauja poljskemu narodu in poljski vladi (cit. po Nakanishi, op. 9, str. 27)

stvo vsi subjekti, ki predstavljajo neko državno skupnost. V tem epohalnem gibanju bo največja neznanka odgovor na zelo preprosto vprašanje: kako zagotoviti (tako na notranjem kot na zunanem področju) enotnost – prek različnosti? V tej smeri bi morale delovati tudi obstoječe mednarodne institucije tako znotraj sistema OZN kot tudi na evropskem regionalnem nivoju, tudi tiste, ki imajo »nevladni« značaj.

Summary

ETHNICITY AS A FACTOR IN INTERNATIONAL RELATIONS

The author believes that the factor of ethnicity is increasingly present in the social events of today's world. Its impact on international relations in the sphere of politics has been likewise increasing; it has exerted influence even on local wars, other manifestations of violence, and international terrorism. The author goes on to discuss the influence of the factor of ethnicity upon the global international, political relations thereby examining also the relations between the two superpowers that try to capitalize on ethnic conflicts while being careful to avoid excessive risk.

The involvement of ethnic minorities in international relations is associated with many questions. The author expects that the efforts to attain freedom and equality in the development of minorities will be increasingly linked to the strivings for international cooperation, peace, security and progress as well as for the democratization of international relations.

But we are likewise on the point of entering a period in which the issue of ethnic identity will be on domestic level more and more intertwined with the strivings for the democratization of social relations, for ensuring economic equality, for a decentralized and »regionalized« management of virtually all aspects of everyday life (ranging from culture and politics to economy and planning), for the autonomy of regions populated also by ethnic communities, and ultimately for securing such foreign relations that will really enable all the subjects making up the given state community to realize their hopes, interests, and deep-rooted historical missions.

In the light of this historical orientation the issues of separatism and irredentism, at least in the context of the situation in Europe, could well sink into oblivion as a possible form of eclipsed political strategy to assert the interests of individual ethnic communities. In the framework of this particular page in history, the greatest problem will reside in trying to answer a simple question, namely how to go about securing (both internally and externally) unity – through diversity? It is precisely along these lines that ought to proceed their activity also the existing international institutions operating within the United Nations system, on the European regional level, and the non-governmental organizations as well.

The author holds that so far, science has been concerned mainly with the external, observable forms of the integration of ethnicity into international relations. However, we will not be able to arrive at a deeper understanding of this phenomenon unless we embark on an investigation of the social, economic, political and other reasons for these trends. Although the general trend will be toward democratization and »socialization« of various international political structures, the author thinks that the state is likely to retain its function of an important mode of organizing human society, the function that will therefore not be easy to negate.